

Wojciech Grzesik
Wojciech Kłos
(Warszawa)

MATERIAŁY EDWARDA STRASBURGERA
(1882–1923)
(121)

Edward Karol Strasburger urodził się 23 lutego 1882 r. Był synem Karola Ludwika i Anieli Karoliny z domu Simmler. Jego ojciec był ekonomistą, pracował jako dyrektor finansowy w Zarządzie Kolei Warszawsko Wiedeńskiej i prezes Banku Handlowego w Warszawie.

Edward Strasburger po ukończeniu V Gimnazjum w Warszawie podjął studia na Wydziale Prawa Cesarskiego Uniwersytetu Warszawskiego, a po ich ukończeniu w 1905 r. wyjechał za granicę, do Monachium, gdzie kształcił się pod kierunkiem szeregu wybitnych ekonomistów (m.in. prof. Lujo Brentano). Studia te zdecydowały o charakterze jego przyszłej działalności naukowej.

W 1907 r. po przedstawieniu pracy *Zur Entwicklung der Arbeiterfrage in Königreich Polen* – uzyskał w Monachium doktorat.

Edward Strasburger nadal prowadził studia w kierunku ekonomicznym, czego owocem była następna praca, *Kooperacja spożywcza i jej rozwój w Królestwie*, która ukazała się w 1909 r. i była poniekąd uzupełnieniem jego pierwszej pracy. Ścisły związek z ww. pracami miało także studium *Drożyzna*, które ukazało się w 1912 r.

W 1911 r. Edward Strasburger, pragnąc poświęcić się działalności dydaktycznej na Uniwersytecie Jagiellońskim, przystąpił do egzaminów na Wydziale Prawa. W 1913 r. ukończył pracę *Gospodarka naszych wielkich miast*, za którą otrzymał doktorat prawa i prawo prowadzenia wykładów.

W 1915 r. został docentem, ale z powodu wojny nie wykładał już w Krakowie, lecz powrócił do Warszawy.

Od roku 1915 zaczął współpracować z pismem „Ekonomista”, organem Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich. W tym samym roku ukazał się jego artykuł *Istota, zasady i znaczenie kooperacji spożywczej*. W 1915 r. (również w „Ekonomiście”) wydrukowano jego pracę *Wielkomięjska polityka społeczno-gospodarcza*, w której sformułował zadania polityki municypalnej.

W czasie I wojny światowej coraz bardziej zwracał uwagę na szereg nowych zjawisk ekonomicznych, a szczególnie na przewrót w życiu gospodarczym. Efektem tego stało się w 1915 r. studium z dziedziny historii gospodarczej *Stan rolnictwa polskiego w dobie powojennej a program ekonomiczny Lubeckiego*.

W 1917 r. opracował studium *Finanse Warszawy podczas wojny*, które zostało wydane nakładem Wydziału Rejestracji Strat Wojennych przy Radzie Głównej Opiekuńczej.

W 1918 r. rozpoczął współpracę z Komisją Skarbową Biura Pracy Społecznej, a jej rezultatem była m.in. publikacja (przy współudziale E. Strasburgera) zeszytów „Materiały do Ustawodawstwa Skarbowego w Polsce”.

Obok tej działalności prowadził studia nad historią doktryn ekonomicznych w Polsce, co było również tematem jego ówczesnych wykładów uniwersyteckich. Wynikiem tych studiów były dwie prace: *Historia doktryn ekonomicznych w Polsce Niepodległej* – wygłoszona jako referat na zebraniu inauguracyjnym Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich w dniu 3 lutego 1918 r. (i w tym samym roku wydrukowana w „Ekonomiście”) – oraz *Poglądy ekonomiczne w XV i XVI w.* (także zamieszczona na łamach „Ekonomisty”).

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości 11 listopada 1918 roku Edward Strasburger poświęcił się wyłącznie nauce skarbowości, czego rezultatem były liczne prace omawiające aktualne zagadnienia polityki skarbowej: w 1919 r. szkic porównawczy *Podatki wojenne*, studium *Zagadnienie waluty podczas wojny* (wydrukowane w „*Ekonomiście*”). W tym samym roku przy jego współudziale został opracowany przez Towarzystwo Ekonomistów i Statystyków Polskich *Szkic projektu reformy walutowej w Polsce*.

W 1920 r. Edward Strasburger napisał pracę zatytułowaną *Zagadnienie skarbowo-ekonomiczne na tle wojny* oraz artykuł *Finanse Rzeczypospolitej Polskiej 1919–20*, wydrukowany w „*Ekonomiście*”. W tym samym czasopiśmie w 1921 r. ukazał się kolejny jego artykuł *Najnowsza reforma skarbową w Niemczech*, którego treść dotyczy próby sanacji skarbu w Niemczech.

Okres ten zaznaczył się także aktywnym udziałem Edwarda Strasburgera w pracach Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich.

W końcu 1922 roku, gdy reforma skarbową wstępowała w nową fazę, na nadzwyczajnym zebraniu w siedzibie Towarzystwa Naukowego Warszawskiego wygłosił odczyt pt. *Ocena prawa skarbowego w Polsce* (opublikowany w „*Ekonomiście*” w 1923 roku).

W uznaniu zasług Edward Strasburger został wybrany na członka Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, a w roku akademickim 1922/1923 i 1923/1924 piastował godność dziekana Wydziału Prawa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego.

Na krótko przed śmiercią ukończył I tom swej pracy *Nauka skarbowości*.

Żonaty z Hanną Komierowską mieli dwoje dzieci: Edwarda Karola i Hannę Urszulę.

Edward Strasburger zmarł 8 grudnia 1923 roku i został pochowany na cmentarzu ewangelicko-augsburskim w Warszawie.

Przedstawiony wyżej życiorys Edwarda Strasburgera nie naświetla w sposób wyczerpujący spraw związanych z jego wykształceniem ani kariery zawodowej. Związane jest to ze skromną bazą źródłową (rękopiśmienną i drukowaną) dotyczącą osoby twórcy spuścizny.

Materiały Edwarda Strasburgera otrzymało Archiwum PAN w darze od jego córki Hanny w maju 1973 roku. Zespół został uporządkowany w 1988 r. przez słuchaczy Policealnego Studium Informacji, Archiwistyki i Księgarstwa Wojciecha Grzesika i Wojciecha Kłosa w ramach pracy dyplomowej.

Materiały spuścizny podzielono na 8 grup, w tym 7 grup tematycznych. Ostatnią, ósmą grupę stanowią załączniki do spuścizny.

Grupa I to materiały twórczości naukowej. Jest to największa grupa w spuściznie, liczy bowiem 6 jednostek. Nadano im układ rzeczowo-chronologiczny. Składają się na nią: szkic pracy i wykłady dotyczące problemów społeczno-ekonomicznych miast, wykład na temat teorii skarbowości i statystyki oraz szkic wspomnień o Włodzimierzu Czerkawskim, ekonomiście i statystyku, profesorze Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Grupę II tworzą materiały działalności naukowej; zawiera szczątkową dokumentację działalności Edwarda Strasburgera w Towarzystwie Popierania Pracy Społecznej i w Gabinetie Nauk Ekonomicznych przy Towarzystwie Naukowym Warszawskim.

Grupa III zawiera materiały biograficzne, na które składają się głównie dokumenty osobiste i dyplomy wyższych uczelni.

Do grupy IV zaliczono szczupłą korespondencję, którą podzielono na dwie jednostki korespondencji wychodzącej i wpływającej. Dane dotyczące korespondentów znajdują się w opisie jednostek.

Grupa V to materiały o twórcy zespołu, na które składają się: mowa wygłoszona nad grobem E. Strasburgera oraz materiały dotyczące pierwszej rocznicy jego śmierci.

Grupa VI, materiałów rodzinnych, obejmuje materiały ojca E. Strasburgera – Karola.

Grupa VII to materiały obce: maszynopisy prac W. Babińskiego i J. Eysymonta dotyczących problemów skarbowości.

Do załączników (grupa VIII) zaliczono drukowaną pracę E. Strasburgera poświęconą historii ekonomii w Polsce.

Spuścizna Edwarda Strasburgera opatrzona jest w Archiwum Polskiej Akademii Nauk sygnaturą 121 i liczy 18 jednostek. W bazie szukajwarchiwach ma nr 591.

Źródła i bibliografia

1. *Materiały Edwarda Strasburgera*, Archiwum PAN, sygn. 121
2. Dziewulski S., *Wspomnienie pośmiertne: prof. Edward Strasburger 1882–1923*, „*Ekonomista*”, 1923, nr 4, s. 7–11

PRZEGLĄD ZAWARTOŚCI INWENTARZA

I. Materiały twórczości naukowej	1–6
II. Materiały działalności naukowej	7–8
III. Materiały biograficzne	9–11
IV. Korespondencja	12–13
V. Materiały o twórcy spuścizny	14–15
VI. Materiały rodzinne	16
VII. Materiały obce	17
VIII. Załączniki	18

I. MATERIAŁY TWÓRCZOŚCI NAUKOWEJ

1. *Wielkomięjska polityka ekonomiczno-społeczna*
Konspekt wykładów wygłoszonych w Polskiej Szkole Nauk Politycznych w Krakowie
1914, rkp., l., k. 4
2. *Ustawa miejska z 1915 roku w porównaniu z prawem miejskim Krakowa, Lwowa i Poznania*
Wykład wygłoszony na kursach dla Ministerstwa Skarbu
Po 1915, rkp., l., k. 18
3. *Istota samorządu miejskiego*
Fragmenty pracy i notatki dotyczące głównie samorządu municypalnego w Anglii, w tym przede wszystkim w Londynie
B.d., rkp., l., k. 60
4. *Skarbowość*
Fragment pracy
B.d., rkp., l., k. 86
5. *Odbudowa finansowa Austrii 1922/23*
Artykuł
1923, druk, l., k. 2
Druk: „*Kurier Warszawski*”, 17 i 18 IX 1923
6. *Włodzimierz Czerkawski*
Wspomnienie
Ok. 1913, rkp., l., k. 11

II. MATERIAŁY DZIAŁALNOŚCI NAUKOWEJ

7. Towarzystwo Naukowe Warszawskie Gabinet Nauk Ekonomicznych
Projekt programu prac, korespondencja
1917–1918, rkp., masz., l., k. 10
8. Towarzystwo Popierania Pomocy Społecznej Komisja Skarbowa
Organizacja i program prac: projekt napisany przez E.S., notatki
Po 1918, masz., l., k. 5

III. MATERIAŁY BIOGRAFICZNE

9. Dyplomy wyższych uczelni
Dyplom Uniwersytetu Warszawskiego, doktora ekonomii i doktora praw
1905–1906, 1911, j. łac., ros., rkp., druk, l., k. 7
10. Dokumenty osobiste
Dowód osobisty, paszport, dokumenty wojskowe, przepustki, indeks, opaski
WSK
1904–1923, rkp., masz., l., sz., k. 39 i 2 opaski
11. Laurka z życzeniami z okazji ślubu
B.d., rkp., l., k. 1

IV. KORESPONDENCJA

12. Biuro Pomocy Społecznej
List E. S.
1918, rkp., l., k. 1
13. Komitet Obywatelski m.st. Warszawy
Akademicki Związek Sportowy
Ogólnopolski Związek Bratniej Pomocy Młodzieży
Listy do E.S.
1915–1923, rkp., masz., l., k. 3

V. MATERIAŁY O TWÓRCY SPUŚCIZNY

14. Pogrzeb E.S.
Mowa nieznanego autora wygłoszona nad grobem 11 XII 1923
1923, rkp., masz., l., k. 2
15. Obchody pierwszej rocznicy śmierci E.S.
List rektora Uniwersytetu Warszawskiego zawiadamiający żonę E.S. o
uroczystościach
1924, masz., l., k. 1

VI. MATERIAŁY RODZINNE

16. Karol Strasburger, ojciec E.S.
Dyplom nadania Orderu Królewskiej Korony przez króla Prusa, 2 listy od władz
m.st. Warszawy
1902, 1916, rkp., masz., j. niem., pol., l., k. 3

VII. MATERIAŁY OBCE

17. Babiński W., *Projekt prawa o polepszeniu finansów miejscowych*
Eysymontt J., *W sprawie organizacji skarbowości polskiej*
Prace
1912, 1916, masz., l., k. 7

VIII. ZAŁĄCZNIKI

18. Strasburger Edward, *Poglądy ekonomiczne w Polsce w XV i XVI w.*
Praca
1918, druk, k. 43, s. 78